

ספק ספיקא

כתובות דף ט עמוד א

האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו ואמאי ספק ספיקא הוא ספק תחתיו ספק אין
תחתיו ואם תמצא לומר תחתיו ספק באונס ספק ברצון לא צריכא באשת כהן ואיבעית אימא
באשת ישראל וכגון דקביל בה אבוה קידושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד מאי קמ"ל
תנינא האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני היא מותרת בקרוביו והוא אסור
בקרובותיה מהו דתימא התם דודאי קים ליה אבל הכא מיקם הוא דלא קים ליה קמ"ל

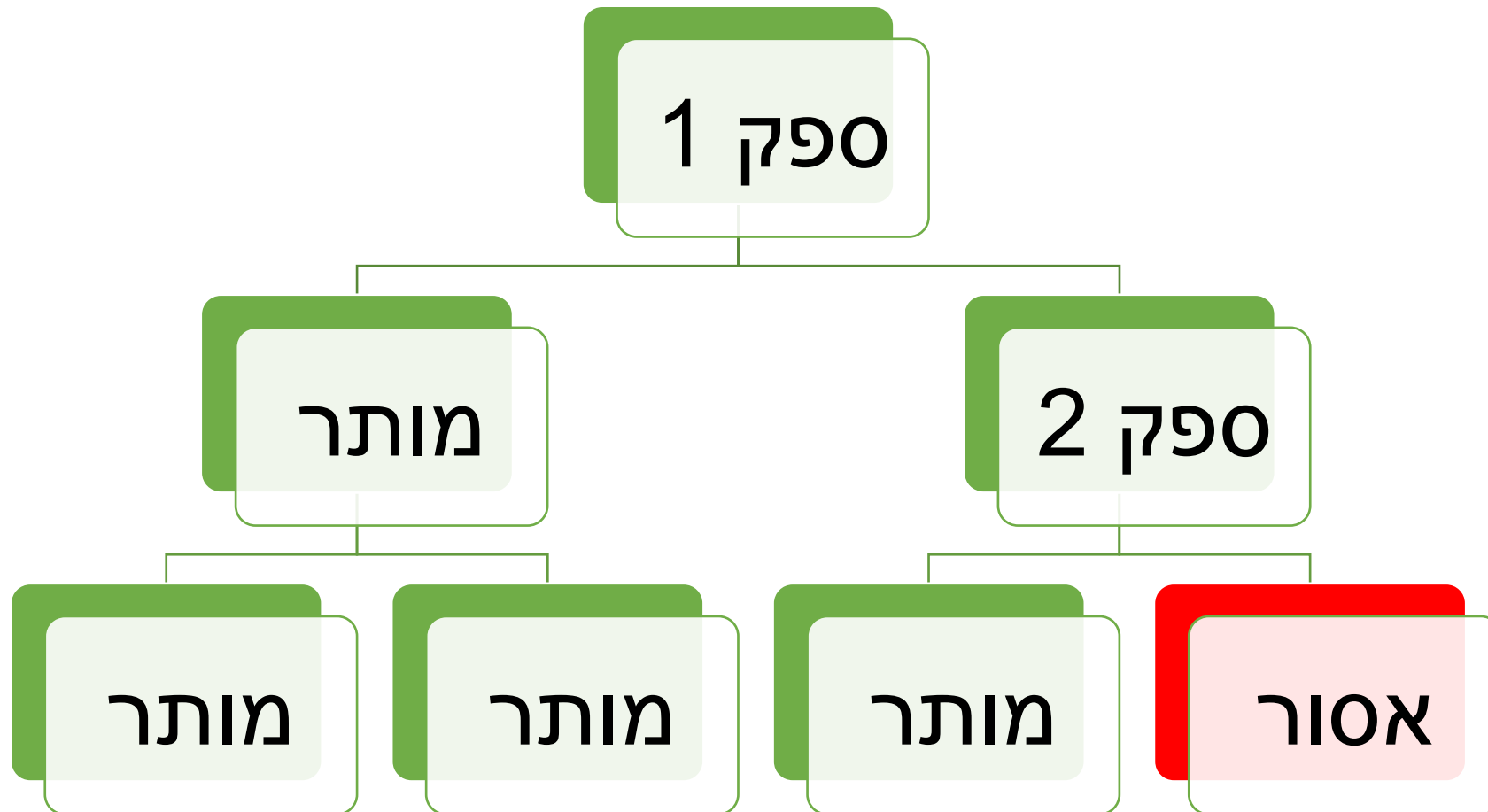
רי"ף כתובות ג עמוד א- עמוד ב בדפי הרי"ף

אמר ר' אלעזר האומר פתח פתוח מצאתי נאמן לאוסרה עליו דשויא אנפשיה חתיכא דאיסורא וה"מ באשת כהן פירוש דליכא אלא חד ספקא ספק תחתיו ספק אין תחתיו ולא מצית אמרת אם תמצא לומר תחתיו ספק מוכת עץ ספק דרוסת איש דמוכת עץ פתחה סתום אי נמי באשת ישראל והוא שקבל בה אביה קדושין פחותה מבת ג' שנים ויום אחד דהוה ליה חד ספקא ספק באונס ספק ברצון **וספקא דאורייתא לחומרא** אבל אשת ישראל שנתקדשה יתירה על בת שלש שנים ויום אחד מותרת דהוויין לה תרי ספיקי ספק תחתיו זינתה ספק אין תחתיו ואם תמצא לומר תחתיו ספק ברצון ספק באונס הלכך הוויין לה **תרי ספיקי ותרי ספיקי דאורייתא**
לקולא:

שו"ת רשב"א א:תא

ותדע לך עוד דהא ספק ספקא עדיף כרוב. ואפשר דאלימ התרו יותר מרוב. דהא רבי יהושע לגבי יוחסין פסיל בחד רובא ומכשר ספק ספקא. וכיון שכן כי היכי דאזלינן בתר רובא להתיר בכל איסורין שבתורה ואפילו בדאיתחזק איסור כגון חתיכת איסור שנתערב בשתים של התר הוא הדין בתרי ספיקי דשריא ואפי' בדאיתחז' איסורא.

רוב - 75%

פני יהושע כתובות ט עמוד א

(קונטרס אחרון): תוספות בד"ה ואיבעית אימא. משמע מדבריהם דכל מידי דלא שכיח לא מיקרי ספק כלל אפי' לאיצטרופי לספק ספיקא והקשיתי לשאול דלשיטת הרשב"א ז"ל דטעם הספק ספיקא היינו דהוי כמו רוב א"כ היכא דהספק הראשון הוא שקול אמאי לא מצרפינן המיעוט דספק השני להך פלגא דספק הראשון ואכתי הוי רובא וכמדומה לי באמת שראיתי בכמה פוסקים ראשונים ואחרונים דהיכא דהספק א' שקול אע"ג דשני אינו שקול אפ"ה חשבינן ליה ס"ס מיהו אפשר דהתוספות דהכא ס"ל דמיעוט לגמרי כמאן דליתא דמי לרבנן דפליגי אדר' מאיר משא"כ לשיטת רבינו תם שפסק במס' בכורות ד' כ' ע"ב בד"ה חלב פוטר דקי"ל כרשב"ג דהיכא דהמיעוט מסייע לחזקה הו"ל פלגא ופלגא וכמ"ש בהג"ה ש"ע י"ד. וא"כ ה"נ יש לנו לומר דהמיעוט מספק שני מסייע לה לפלגא דספק ראשון והו"ל רובא להחמיר והדבר צריך תלמוד ובקונטרס כלל גדול אי"ה אבאר לנכון:

ריטב"א עירובין ה עמוד ב

ויש בתוספות שיטה אחרת בזה שאומרין דלעולם סבירא לן דבידי אדם נמי אי אפשר לצמצם ומה שהתיר רב פפא פרוץ כעומד ואמרו במחצה על מחצה שהוא כרוב התם מפני שההיתר מצוי יותר דאיכא שני צדדין להתיר דילמא שחט רובא ואם תמצא לומר דהוי פלגא הא קיימא לן דמחצה כרוב ואין כאן אלא צד אחד לאיסור שמא שחט פחות ממחצה וכיון דאיכא שני צדדין דהיתירא תלינן בהו דדמי קצת לספק ספיקא, וא"ת א"כ הכא נמי נישרי מהאי טעמא דאיכא תרתי לקולא אפי' הוי ספק של תורה ולמה הוצרכנו לומר היתירא מפני ספק דבריהם, תירצו דהכא איכא צד שני לאיסורא שמא לא היו השמונה אמות של פתח מצומצמות אלא שהיו יותר מח' אמות ואפילו יש בעומד ד' אמות בצמצום הוי הפרוץ מרובה ואסור, ועוד דכיון דאמרת ותלית דהא כי הדדי הוא וסבירא לך דפרוץ כעומד אסור אי אפשר לן לדון להיתר מפני שום צד אחד.

רמב"ם איסורי ביאה פרק יח הלכה יז

השבועה שנפדית והיא בת ג' שנים ויום אחד או יתר אסורה לכהן מפני שהיא ספק זונה
שמא נבעלה לעכו"ם ואם יש לה עד שלא נתייחד העכו"ם עמה הרי זו כשרה לכהונה ואפי'
עבד או שפחה או קרוב נאמן לעדות זו ושתי שבועות שהעידה כל אחת מהן לחבירתה הרי
אלו נאמנות הואיל ואיסור כל הספיקות כולן מדברי סופרים לפיכך הקלו בשבועה.

שב במעתתא א:א

נקטינן ספיקא דאורייתא לחומרא. ודעת הרמב"ם בחיבורו הגדול בכמה מקומות דאינו לחומרא אלא מדברי סופרים, ודבר תורה כל הספיקות שריא וכן דעת הראב"ד. והר"ן והרשב"א חולקין בזה והוכיחו דזה שאמרו ספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה הוא.

שם א:ג

... ולכן מוכרח שיטת הרמב"ם דכל הספיקות מדבריהם, אבל מן התורה כל הספיקות מותר, משום הכי כשנסתפק אם אסרו חכמים בזה, כגון מחלוקת בדברי סופרים, ליכא לא תסור, כיון דספק מן התורה שריא, ומדרבנן לא גזרו בספיקות אלא בדאורייתא דוקא ולא בדבריהם, ודוק...

רא"ה בדק הבית ד:א

**ספק דרבנן: אלא דטעמא דרבנו ז"ל דלא אמרינן ס"ס שרי בדאורייתא אלא היכא
דבספק ראשון שרי מדאורייתא אלא מדרבנן אסור כגון הא דתערובת הילכך ה"ל ספק
שני ספק דרבנן אבל כל היכא דבספק ראשון מיתסר מדאורייתא ספק שני אסור
מדרבנן דלא חשוב אלא חד ספיקא...משום דספק ראשון איסור תורה שהרי על הספיקות
מביאין חטאת והכא איכא משום הכנה דרבה דאיסור תורה וכיון דכן אסורה בספק שני דלא
חשיב אלא כחד ספק.**

רש"י בבא קמא יא עמוא א

שליא. כולי האי לא חיישינן דנימא תרי חומרי דילמא נפקא ורוב נפקא

שערי ישר שער א - שער הספיקות פרק יט

רפט. ובספר שב שמעתתא ש"א פרק י"ח האריך בדברי הפנ"י הנ"ל והוכיח מהש"ס דספק ספיקא לא מהני רק אם שני הספיקות שקולים ורוב מהני כה"ג, ועיי"ש שהביא דברי הריב"ש דספק ספיקא לא הוי רוב ממש, ורק היכא דחד ספק הוא מחצה על מחצה בטבע כמו מחצה זכרים ומחצה נקבות אז ע"י מיעוט מפילות מצטרף לרוב, אבל ספק תחתיו ספק אינו תחתיו לא הוי כמחצה על מחצה בטבע, דלא שייך לומר דמחצה נבעלות תחת בעליהן ומחצה שלא תחת בעליהן לא שייך בזה לומר דמיעוט אונס יצטרף לרוב, וכתב לפי"ז בש"ש דבספק ספיקא אף דהוי כרוב ועדיף מרובא לא מהני רק אם הספיקות שקולים, והנה כל זה להלכה אבל בטעמו של דבר לא תירץ כלום וקושית הפנ"י נצבה וקמה.

שערי ישר שער א - שער הספיקות פרק יט

רצ. ונראה לי כשנדייק בלישנא דהש"ס שאמרו ספק ספיקא ולא אמרו סתם הלא ב' ספיקות הוא, דבאמת אין רבוי הספיקות גורמים ההיתר לומר כיון דאיכא רוב צדדים להתיר שיהא נחשב כרובא להיתירא, אלא הענין דהוי ספק בספק איסור דאיכא בזה ספק אם יש כאן ספק איסור כמו בספק תחתיו ספק אינו תחתיו הוא ספק איסור, וכשמתוסף בזה ספק אונס הוי ספק בספק איסור, ומשו"ה היה פשוט לחז"ל דספק ספיקא להיתירא מותר דדוקא בודאי ספק איסור קי"ל שהוא לחומרא, אבל אם הוי רק ספק של ספק איסור אין לנו להחמיר כיון שעל הודאי ליכא רק ספק איסור וזה דומה ממש לספק דרבנן, היינו דאף שאם היה בודאי תחתיו היה איסור ודאי מחמת הספק, אבל איסור זה אינו איסור בעצם ורק כלאו דלא תסור באיסור דרבנן, היינו דאנו מוזהרים לשמוע בקול חכמים ואזהרה זו ככל אזהרות שבתורה שנאמרו רק על הודאי ולא על הספק, רק בספק של תורה אנו מחויבים להזהר שמא נפגע בגופו של איסור שהקפידה תורה עליה, אבל בדרבנן ליכא לעולם גופו של איסור אלא רק ציווי לשמוע לדברי חכמים, וכיון דעל הספק ליכא אזהרה ליכא שום איסור כלל כמו שביארנו ענין זה בס"ד בפרק ז'. יעו"ש. וכמו כן נאמר בספק של ספק איסור כיון דבודאי ספק איסור ליכא רק אזהרת ספק, היינו דאינו כגופו של איסור רק אנו מחויבים להיזהר שמא נכשל בעצם האיסור, ואיסור זה של חיוב הזהירות הוא איסור שאינו בעצם אלא כענין איסור דלא תסור כמו שנתבאר לעיל בפרק ח', ולפי"ז כמו דליכא איסור בספק לאו דלא תסור כמו כן ליכא איסור בספק של ספק איסור.

שערי ישר שער א - שער הספיקות פרק יט

רצא. וביתר ביאור נאמר דקבלו חז"ל שני אופני איסורים, הא' הוא כל איסורי תורה הודאים המפורשים בתורה, והשני הוא אזהרת ספק אף דאינו מפורש בתורה רק על פי היקש שכלי קבלנו שאנו מוזהרים לחוש על הספק, ואיסור זה קיל מאיסור ודאי כיון דקיי"ל דכל ספק משנה הדין מערכו, שעל הודאי איכא איסור ודאי ועל הספק איסור ספק, ומשו"ה כשיתחדש לנו ספק גם על הספק איסור ראוי שישתנה גם הדין מאיסור ספק על איזה מין איסור אחר, ויותר משני אופנים של איסור לא נדע ולא קבלנו, ומשו"ה הוא מותר לגמרי דכל דליכא ע"ז סוג איסור הוא היתר גמור. ואף דלכאורה קשה עדיין כיון דספק ספיקא אינו כרוב ממש כמו שכתב הריב"ש, וא"כ לעולם יש לנו ספק על עצם האיסור כמו בספק תחתיו ספק אינו תחתיו ספק אונס ספק רצון, יש לנו לחוש שמא היה תחתיו ברצון כיון דליכא בזה רוב מקרים שיבררו דלא היה בזה האופן האוסר לגמרי כמו שכתב הריב"ש, וא"כ עלינו לספק לעולם שמא איכא איסור ודאי ויהי' אסור לנו כחד ספיקא. אבל באמת לא קשה מידי כיון דכל צד האפשרי גורם לשנות הדין מן הודאי על הספק, משו"ה צד האפשרי של אונס גורם לשנות הדין מן ודאי איסור לספק איסור, וצד האפשרי של אינו תחתיו גורם לשנות מן ספק איסור להקל עוד, וכיון דסוג שלישי של איסור ליכא נעשה היתר לגמרי

